

Kongeskibet Dannebrog i knibe

Fra bogen: Der skal held til at sejle til søs af Steffen Lorck

De, der efter frokost den 20. september 1919 tog sig en spadseretur på Langelinie i København, så ved 13-tiden kongeskibet Dannebrog stå havnen ind. Det var vel at mærke det gamle kongeskib, der blev drevet frem af 2 store skovlhjul, et på hver side af skibet. Fra masten vajede kongestanderen, majestæterne var altså ombord. Kong Christian X. og dronning Alexandrine havde tillige deres yngste søn, prins Knud med ombord.

Fra venstre prins Knud, dronning Alexandrine, kong Christian 10 og kronprins Frederik på Dannebrog 1920

Foto: Historisk Arkiv for Haderslev Kommune

De spadserende bemærkede til hinanden: - Hvordan er det, kongeskibet ser ud? Det har jo fået nogle ordentlige knubs! Det har nok været ude i hård storm.

Dette var en særdeles nøjagtig observation. Dannebrog havde ikke alene været ude i stormvejr, men også i en meget kritisk situation natten forinden.

Styrbords stålskanseklædning var slået ind og dets jernstøtter var bøjet, som om de var af ståltråd. Teaktræslønningen var fuldkommen splintret. En projektør, som havde stået på bakken, var revet af sit fundament, og lå nu knust på fordækket.

Hændelsen i Kattegat natten til den 20. september 1919 og som meget let kunne være endt med en tragedie, blev ikke omtalt for offentligheden dengang, men 23 år senere berettede kommandørkaptajn C. Westermann det skete til dagbladet BT, der den 26. januar 1942 bragte en artikel derom med titlen: "Vi klarede det, men det kneb". Beretningen her er dels Victor Lorcks og dels C. Westermans.

Dannebrog havde i 14 dage ligget i Frederikshavn. Skibets chef var kaptajn Victor Lorck, desuden gjorde premierløjtnanterne C. V. Euers og C. Westermann tjeneste ombord.

Kongen besluttede at afslutte sommerens ophold på Klitgården ved Skagen den 19. september, og det blev nu Dannebrog's opgave at sejle den kongelige familie til København. Kongen skulle i øvrigt holde statsråd den 20. september om formiddagen.

Kongevillaen Klitgården ved Skagen 1926

Foto: Historisk Arkiv Hjørring

Derfor tog Dannebrog den 19. om morgenen af sted fra Frederikshavn og lagde snart til i Skagens havn. Fra Dannebrog observeredes det, at krydseren Heimdal rundede Skagen for sydgående.

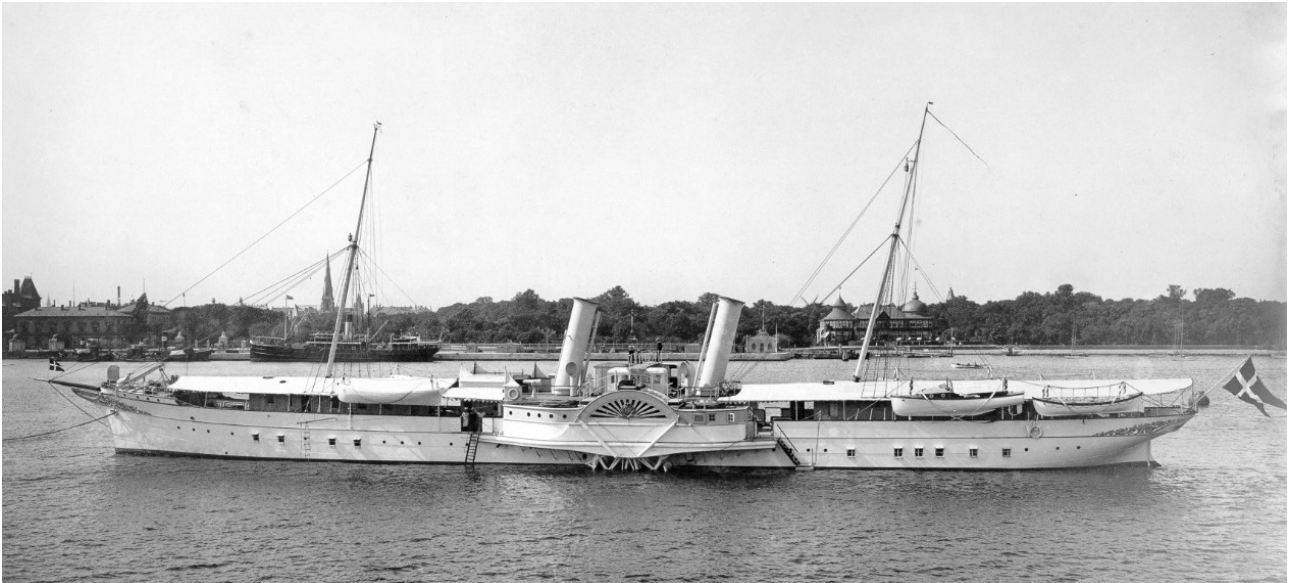
Kongeskibet tog nu bagagen ind, og så gik den kongelige familie ombord. Ved 5-tiden om eftermiddagen kastedes los, og Dannebrog stod Skagen havn ud.

Sejladsen startede i ret rolige vejrforhold, vindstyrke 3-5 fra syd-sydøst. Men barometeret faldt hastigt, uden at det dog foruroligede nogen.

Så blæste det op til stiv kuling fra sydøst. Dannebrog gik vest om Læsø, og så længe det var i læ af Læsø, var skibets bevægelser ret rolige, men da Læsø var passeret, og kursen sattes mod Anholt, satte kulingen skibet i voldsommere bevægelser. Dannebrog var et slankt skib og havde stævnen lige op mod vind og sø. Det holdt farten udmærket. Skovlhjulenes omdrejninger var sat til at holde en fart af 11 knob, og skibet holdt faktisk 10 knob.

Da det var blevet mørkt, blæste det op til rigtig storm, vindstyrke 10. På broen havde premierløjtnant Westermann vagten sammen med rorgænger og udkig, men nu kom også chefen på broen.

Ved midnatstid befandt Dannebrog sig mellem Anholt og Hesselø, og nu stod himmel og hav nærmest i eet. Kaskader af vand kastedes ind over skibet fra for til agter

Hjuldamperen Dannebrog var kongeskib i årene 1879-1932

Foto: Wikipedia

Ved halvvejtiden om natten sprang vinden pludselig om til sydvest. Der gik kun få øjeblikke, så havde stormen samme styrke som før fra sydøst. Der kom stadig dønninger ind fra sydøst, men vinden rejste nu bølger fra sydvest, og det gjorde, at denne akavede sø satte Dannebrog i nogle særdeles ubehagelige bevægelser.

Så skete der det, som Lorck som en erfaren sømand frygtede. Klokken var hen mod et nat, da en mægtig sø rejste sig lige ud for styrbords forskib. Den ”forkerte sø”. Med et drønende spektakel kastede den sine flere hundrede tons vand mod forskibet. Dannebrog blev kastet næsten helt om på siden og blev liggende. Vandet stod helt op til bagbords lønning.

I samme øjeblik, skibet var ved at vende rundt, greb Lorck, Westermann og udkiggen fat i broens rækværk, mens rorgængereren klamrede sig til sit rat. Hvis de ikke havde gjort det, ville de alle være rutchet ned ad broen og efter al sandsynlighed havnet i vandet.

Havariet var ikke sket, men situationen var kritisk, fordi sagen var den, at hvis der kom blot een sø til af samme slags som den, der lige havde ramt Dannebrog, og slog imod skibsbund og styrbords hjulkasse, ville den have bragt en fortvivlet afgørelse. Hvis skibet kæntrede, ville ingen i kamrene kunne komme ud, og det ville ikke være muligt at sætte en båd ud. Tilmed blev situationen ikke bedre af, at man havde observeret en damper, der lå på kollisionskurs med Dannebrog.

Premierløjtnant Westermann spurgte chefen:

- Hvad gør vi nu?

Lorcks svar var kort og præcist:

- Vort bedste!

Og så gjorde kaptajn Lorck det bedste, han kunne gøre, nemlig at bede til Gud. I sit stille sind bad han Gud frelse kongepar, besætning og skib.

Det følte som timer for mændene på broen, men der gik måske et halvt eller et helt minut. I disse øjeblikke forplantede Lorcks ro og myndighed sig til de andre på broen.

En ny forfærdelig sø kom ikke. Så begyndte Dannebrog at rejse sig. Da det først havde fået impulsen til det, hjalp det sikkert med, at bagbords skovlhjul stadig drejede rundt nede i vandet.

Dannebrog flød igen, men med slagside, fordi alt inventar, der ikke havde været surret, var styrtet ned mod bagbords skot, der var på vej ned for at være dørk. Desuden var der taget meget vand ind, navnlig lå forskibet lavt, så nu gjaldt det om at få skibet lænset i en fart. Mandskabet kom nu styrtende for at lænse og rydde op.

Da faren var afværget, gik tankerne til, hvordan det var gået de kongelige. Agterude ved de kongelige saloner syntes alt imidlertid at være roligt. Det blev helt klart, hvor voldsom den sø havde været, der ramte Dannebrog, da man dannede sig et overblik over skadernes omfang. Foruden de førnævnte udvendige skader var det gået hårdt ud over en såkaldt kavalersalon, der brugtes som officersmesse, og som befandt sig i dækshuset på forskibet. Salonens 8 mm tykke spejlglasruder var beskyttet af træskodder, men nu var både ruder og skodder splintret af vandet, som var fosset ind i salonen, hvor møblerne flød i vand og glasskår.

Efterhånden løjede vinden af, og så sattes kursen igen mod København. En ny dag gryede, Kongen og dronningen var tidligt oppe. De tog situationen med ro, ja, godt humør, vante som de jo var til at sejle.

Imidlertid var man nu så forsinket, at det var umuligt at nå frem til København til den aftalte tid. Derfor kontaktedes København telegrafisk for at få en nødvendig udsættelse af statsrådet til om eftermiddagen.

ved et-tiden om eftermiddagen stod kongeskibet havnen ind. Kongeparret og prins Knud tog afsked med skibets officerer og gik i land. Hvilke ord, der blev vekslet mellem kong Christran og kaptajn Lorck, er der ingen mennesker, der ved. Det er ikke sikkert, at kongen vidste, hvor kritisk situationen havde været, men noget tyder på, at han i det mindste havde en anelse om det.

Men mændene, der var på broen om natten, vidste i hvilken fare skibet var. Men man blev enige om, at der ikke skulle offentliggøres noget. Simpelthen fordi der ikke var grund til det.

Dannebrog skulle have sejlet kongefamilien til Odense nogle dage senere, men da det viste sig, at skaderne var omfattende, blev kommandoen strøget for den sommer, og skibet gik til værft.

Men det overraskende, usædvanlige og glædelige var, at kong Christian udtalte som sit ønske at få den samme skibschef, de samme officerer og den samme faste besætning ombord på kongeskibet den følgende sommer.

Således gik det til, at kaptajn Lorck igen førte Dannebrog, da dette skib i genforeningsåret sejrede kongefamilien til det genvundne land.

Kaptajn Victor Lorenz Lorck

Lorck blev både ridder af Dannebrog og kommandør af 2. grad

Fakta om det gamle kongeskib:

Kongeskibet Dannebrog blev søsat 1879 i en tid, hvor hjuldampers tid var passé, men man beholdt denne fremdrivningsmåde, ikke alene fordi der vel nok er stil og værdighed over et hjulskib, men også fordi det har en mere rolig gang uden de vibrationer, en skrue giver i agterskibet, hvor netop de kongelige kahytter findes. Sommeren 1931 var dette kongeskib på sit sidste togt, og udgik så af flådens tal. Ophugget 1934.